

GENÇLERİN TEK SAYILIK KOR'U

Mehmet Can DOĞAN

Kor, “edebiyat ve sanat mecmuası” sunumuyla Nisan 1932’de Ankara’da yayımlanmış bir dergidir. Tek sayı çıkan ve Hakimiyeti Milliye Matbaası’nda basılan derginin “imtiyaz sahibi” Fuat Tayyip, “neşriyat müdürü” Osman Hulûsi’dir. Zarif bir karton kapak içinde sunulan ve 20 sayfa olan *Kor*’un kapak kompozisyonu, Dekoratör Şinasi Bey tarafından yapılmıştır.

Derginin “neşriyat müdürü” olarak görünen Fuat Tayyip, Fuat Bayramoğlu’nun Soyadı Kanunu çıkmadan önce kullandığı addır. Bayramoğlu, yıllar sonra kendisiyle yapılan nehir söyleşide *Kor*’la ilgili şu bilgileri verecektir: “Liseyi bitirdikten sonra ilk çıkardığım edebî mecmua; adı *Kor*, Nisan 1932. Onun adını, Reşat Cemal diye bir şair sınıf arkadaşımız vardı, o teklif etti; biz de benimsedik. Neşriyat Müdürü Osman Hulûsi (Sidal), o zaman neşriyat müdürünün yüksek okul mezunu olması gerekiyordu. Biz de Mülkiye’den mezun bu arkadaşını bulduk. İmtiyaz sahibi bendim. Fuat Tayyip. Bu dergi, edebiyat ve sanat organı olarak resmî müsaade ile çıktı.”¹ 1930’lu yılların başında gençlerin çıkardığı ilk dergilerden biri olan *Kor*, Bayramoğlu’nun Mülkiye giriş sınavını kazanıp İstanbul’a gitmesi üzerine, tek sayıda kalmıştır.

1 *Gönülden Gönüle-Fuat Bayramoğlu ile Anılarda*, Yayına Hazırlayan: Prof. Dr. İsmail Parlatur, İstanbul, 1994, s. 21. Yazıdaki bütün alıntılarda alıntı yapılan metnin özgün yazımını korunmuştur.

Kapak kompozisyonu, sayfa düzeni ve kâğıdı ile özenli bir yayın olarak beliren *Kor*'un çıkışını gerekçelendiren bir yazı yoktur. Bununla birlikte, dergideki diğer isimlere göre daha yaşlı olan² Yusuf Kenan imzalı “İnkılâp Edebiyatı ve Bizim Yolumuz” başlıklı ilk yazı, *Kor*'un çizgisi, amacı ve hedefi hakkında fikir vermektedir. Yazının spotu gibi görünen sunuşunda, edebiyatın o günkü “vaziyeti”nin bir “geçit mahiyeti” sergilediği belirtilmiş; “bu geçidin dolambaçlı dehlizlerinde” na-

sıl ilerleneceğine ilişkin “Bu yol bizi nereye götürecektir? Ve nereye gitmeliyiz?” soruları sorularak bu ve benzeri yazılarla sorulara cevap aranacağı belirtilmiştir.

Yusuf Kenan, “İnkılâp Edebiyatı ve Bizim Yolumuz” başlıklı yazısında, “düne kadar hüküm süren” edebiyatı, “hasta ruhlar edebiyatı” olarak belirler; “hayat ve sanat telakkileri”nin değiştiğini ve “eski güzellik ölçülerinin iflas ettiğini” vurgular. Bu sürecin Batı’da edebiyatı “normal bir mecraya doğru götürdü[ğünü]” ilerini süren yazar, bizde henüz normalleşmeye doğru bir gidiş yaşanmadığını ve “edebî keşmekeş”in devam ettiğini belirtir. Ona göre, normalleşmenin önündeki en önemli engel, Batı’da ömrünü tamamlayan “anormal cereyanlar”ın “demode edebiyat” izleri hâlinde bizde taklit edilmesidir. Yazar; *cubisme*, *surréalisme* ve *dadaisme*in bizim edebiyatımızda “yarım ve silik silüetleri”nin görüldüğünü söyler ama bu eğilimin hangi şair ve yazarların hangi metinlerde belirdiğini örneklemeyiz. Yusuf Kenan’a göre, “dünkü

2 Gönülden Gönüle-Fuat Bayramoğlu ile Anılarda, s. 22.

edebiyatımızın başlıca vasfı”, “romantik” oluşudur. “Yegâne zaaf” diye belirlediği romantizm, “ lirik edebiyat” metinlerini hazırlamakta; bu da “ferdî” (bireysel) tutumun “maşerî” (toplumsal) tutumu ötelemesine yol açmaktadır. Yazar, bir şair/yazarın *benlik* ve *kişilik* diyebileceğimiz iki ucun duyuşunu birleştirdiğinde dikkate değer metinler ortaya koyacağını; bu sağlanamadığında hastalıklı metinler doğacağını ileri sürer. Yusuf Kenan’a göre “Osmanlı devri edebiyatçıları”nın romantik bir duyuşla yansıttıkları dünya, gerçekten ve toplumdan kopuk bir *muhayyilenin* ürünüdür ve onları bu duyuşa götüren zihniyet de, toplumcu bir duyuşun oluşmasına izin vermez. Bu edebiyatın ana hatlarını şöyle çizer:

*“Ferdin ruhî inhitatı... Müfrit bir tahassüs ve tahayyül... İnziva hastalığı... İhtiras perestisi... Kadın mefhumunun hâkimiyeti... Şeniyetin sahte ve yanlış bir tasviri... Tabiatı beşeriyenin mütebayın bir mefhumu... ‘Ene’nin mutlak istibdadı... Ve nihayet ibda kabiliyetinin zaafını örtmek gayretile süslü ifade unsurlarının mebzulen istimali.”*³

“Osmanlı devri edebiyatçıları” sözü ile divan şiirinin temsilcilerinin gözetildiğini düşündüren yukarıdaki belirlemeler, Tanzimat sonrasında edebiyatta görülen değişimin göz ardı edildiğini haber verir. Romantizm ve tanzimat dönemi edebiyatındaki romantik duyuş, “inkılâp edebiyatı” söyleminin baskısıyla ters yüz edilmiş gibidir. Yusuf Kenan, romantik duyuştan toplumu merkeze alan realist duyuşa geçilemediğinden yakınlıkla, “*Bu netice bize gösteriyor ki romantizm beşerin inhilâli ve binnetice sanatın inhilâlidir.*” sözüyle bitirir yazısını.

Kor’daki kurgusal metinler incelendiğinde bunların hemen hepsinin Yusuf Kenan’ın “sanatın inhilâli” olarak görüp eleştirdiği bir duyuşla varlık bulduğu fark edilir. Sadece onun yazdığı “... Ve Öldükten Sonra” başlıklı hikâye ile Feridun Fazıl’ın (Tülbentçi) “Sakarya’nın Türküsü” adlı şiiri, *toplumcu* bir hassasiyet taşır. Yusuf Kenan’ın hikâyesinde, yazar olmaya hevesli birinin hiçbir metnini yayımlatamaması, bunun üzerine içinde bulunduğu sefaletten bunalarak intihar etmesi ve intiharı sonrasındaki acıklı durum anlatılır. Münteher yazı heveslisinin cebinden çıkan mektupta, “son zamanlarda hazırlayıp neşre imkân bulamadığı bütün eserlerini oda arkadaşına hediye et[tiği]” yazılıdır. Gencin ölüm-

3 Yusuf Kenan, “İnkılâp Edebiyatı ve Bizim Yolumuz”, *Kor*, S. 1, Nisan 1932, s. 3.

ne neden olduğu mesajı da iletilen basın dünyası, onun yazdıklarını yayımlamak için çok istekli davranmış ve müntehir yazı heveslisinin arkadaşı, bu durumdan kârlı çıkmıştır. “Hayat ne gariptir... Bir gün zavallı muharririn boynu bükük, meyus çıktığı bu kapıdan meçhul varisi servet ve azametle çıkıyordu.” sözü, kıssadan hisse gibidir. Geride kalan arkadaş, durumun farkındadır ve aldığı parayı, basın dünyasına öfke ve nefretle harcar. Böylece arkadaşının intikamını almış olur.

“Toplumcu” öz taşıyan “Sakarya’nın Türküsü”nde, “Büyük Zafer”in başladığı yer olan Sakarya simgeleştirilerek gençlerin moral kaynağına dönüştürülür. Dergideki diğer şiirlerden içeriğiyle olduğu kadar biçimiyile de ayrılan metinde, Nâzım Hikmet’in söyleyişi ve serbest nazımının belirleyiciliği açıktır. Şu *satırlar*, saptamayı somutlaştırmak üzere anılabilir:

*“Ben... Ve benim gibi milyonlarca genç
Sürüklenmek istiyor arkasından..
Yasından
Ölmek istiyor... Sularında..
Avurtları çatlayıncaya kadar
Bağırarak istiyor...
Sakarya’nın türküsünü”*

Anılan metinler dışındaki şiir ve hikâyelerde, bireysel duyuş, gençlik hevesini, romantik denemeyecek bir *duyguculuk*la aşk temasında yansıtır. Sehap Nafiz, “Yaz Herkesi Bir Macera Peşinde Koşturur” başlıklı “küçük hikâyesi”nde, Servet-i Fünun Edebiyatı yazarlarının hassasiyetini izler. Reşat Cemal, “Ayrılıklar” başlıklı metninde, naif olduğu kadar Yusuf Kenan’ın belirlediği durumla hastalıklıdır da. *Kor*’daki şiirlerin adları bile aynı durumu bildirir: “Dudaklar” (Fuat Tayyip), “Sarhoş Geceler” (Reşat Cemal), “Ezrail” (Faruk Mümtaz), “Yelkenler” (Necdet Akif), “Köy Dilberleri” (Cavidan Saim), “O Gece” (Gazanfer), “Serseri” (Turgut), “Denizde Sabah” (Nizami), “Bir Şehir Yıkılıyor ve Yapılıyor” (Baha Fevzi). Bunlar, biçimsel olarak hece ölçüsüyle yazılmış, uyaklı metinlerdir. İçerik yönünden ise hepsi de aşk teması ile malul olmuştur.

Kor'da özgün denebilecek ve kendi biçimini aramasıyla dikkati çeken tek şiir Ahmet Muhip (Dıranas) imzasını taşıyan "Parkta Serenat"tır. Dıranas, diğer pek çok şiirinde yaptığı gibi bu şiirini de sonraları epey değiştirerek kitabına almıştır. Ama ilk hâlindeki şu dize-ler bile genç şairin biçim araştırma-sını göstermesiyle dikkati çekmek-tedir:

*"Gece arzularını kavramış saçlarından;
Yol derindi ve gök mordu.
Ayışığı ihtiyar çınar ağaçlarından
Yüzlerine düşüyordu.."*

Yukarıda anılanlar dışında *Kor*'da çeviri birkaç kısa metin de yer alır. Bunlar da telif olanların duyusuyla benzeşen metinlerdir. Dergide, araştırma olarak sadece "Ahmet Nuri Baba" adlı yazı vardır. "Hacı Bayram Oğlu" imzasını taşıyan⁴ yazıda, Bayramoğlu, kendi soyundan bir şaire dikkate çekerek kaynaklarda yanlış verilen bazı bilgileri tashih eder.

Kor'a hareket katan ve canlılık getiren metinlerden biri Feridun Fazıl'ın Celâl Sahir ile yaptığı konuşmadır. Bu, her ne kadar yoğun bir metin değilse de derginin heyecanını duyurması açısından dikkat çekicidir. Derginin Yusuf Kenan'ın yazısıyla belirginleşen söylemine katkıda bulunan asıl yazılar, son sayfalardaki "Edebî Aktüalitelere" başlığı altında toplanmıştır. Bu değini yazılarında, kendi yazarlarımıza sahip çıkıp onları anmayışımız Ömer Seyfettin özelinde belirginleştirilmiş; Goethe'nin 100. ölüm yıldönümü münasebetiyle bütün dünyada gerçekleştirilen etkinliklere dikkat çekilmiş; "İspanyol gençlerinin edebiyatın-

4 Bu ad, Fuat Bayramoğlu'nun müstearıdır. Bak.: *Gönülden Gönüle-Fuat Bayramoğlu ile Anılarda*, s. 22.

da” görülen “entelektüalizm” eğilimine değinilmiş ve edebiyatta “fert ve cemiyet meselesi” üzerinde durulmuştur. Şu satırlar, *Kor*’u çıkaranların söylemsel olarak neye karşı ve neyin yanında olduklarını görmek için anlabilir:

“Akşam gazetesinin sütunlarında -Vâ Nû'nun avam aldatan, fuhuş edebiyatı yapan yazılarının yanında nasılsa- yer alan 'Kıvırcık Paşa' hakkında bir iki söz söylemek isteriz: Kıvırcık Paşa, geçen devrin hayatını ince teferruatına kadar yaşatmağa muvaffak olan bir Âdat 'Moeurs' romandır. Son Osmanlı hayatının hususiyetlerini ve çirkinliklerini göstermesi iytibariyle şayanı dikkattir. Muharrir bu eserinde kullandığı lisanla o devrin diline vukufunu gösteriyor.”

1930’ların başlarında gençler tarafından çıkarılan *Kor*, söylemle eylemin çakışmadığı bir dergidir. Gençlerin çıkardığı çoğu dergide görülen bu zaafî örneklediği gibi “inkılâp edebiyatı” söylemini paylaşmasıyla da dikkat çeken ilk yayınlardan biridir. Ayrıca dönemin zihniyetinin izdüşümü olarak öne çıkan dergi, Ahmet Muhip imzasıyla gençlik heyecanlı çıkışlarda kalıcı olanın mahiyetine ilişkin önemli bir ayrıntıyı da belirginleştirmektedir.